

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Кваліфікаційна робота

з теми: **«ФОРМУВАННЯ В ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала:
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
PO1-M22z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Дяволюк Ірина Мирославівна

Керівник:
Дорож Ірина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та методик початкової освіти

Рецензент:
Галаманжук Леся Людвигівна,
доктор педагогічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1. Аксіологічний підхід до вивчення поняття «підприємницька компетентність» в психолого-педагогічній науці.....	8
1.2 Особливості формування підприємливості у молодших школярів як проблема сучасної початкової освіти	22
1.3 Технологічна освіта як засіб та інструмент формування підприємницької компетентності молодших школярів.....	32
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	37
2.1. Методика організації експериментального дослідження.....	37
2.2. Методичний інструментарій формування підприємницької компетентності через технологічну освіту.....	44
2.3. Організація експерименту та аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи	51
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Сучасна фінансово-економічна ситуація в Україні залишається складною і неоднозначною. Умови переходу до ринкової економіки та активні процеси євроінтеграції спричиняють суттєві зміни в системі освіти. Суспільство потребує формування нового типу особистості – ініціативної, креативної, цілеспрямованої, здатної адаптуватися до сучасних змін і створювати інновації. У цьому контексті зростає значення економічної освіти, результатом якої має стати розвиток підприємницької компетентності.

Для досягнення успіху в житті, особистість повинна володіти такими якостями, як комунікабельність, гнучкість, мобільність, самостійність, здатність приймати виважені рішення, а також нести відповідальність за своє майбутнє. Школа, як ключовий осередок формування та розвитку молодого покоління, відіграє важливу роль у створенні умов для самопізнання дитиною себе та навколишнього середовища, формування адекватної самооцінки, реалізації особистісного потенціалу, самовдосконалення та контролю за власним розвитком.

Аналіз наукових праць та досліджень у сфері початкової освіти (І. Беха Н. Бібік, О. Савченко) свідчить про те, що базова освіта орієнтована переважно на формування загальноосвітніх компетентностей. Водночас проблема розвитку підприємницької компетентності, визначеної як ключова в Державному стандарті початкової освіти України [16] та європейських рекомендаціях щодо освіти, залишається недостатньо дослідженою.

Проблемі формування підприємливості особистості присвячені наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних учених: Ю. Білової, Є. Бобинського, Т. Бортнюк, А. Гіба, Д. Куратко, Г. Назаренко, Н. Ротманової, М. Товкан, Р. Шиян, М. Паоло Басігалупо, В. Гартнер, П. Друкер, Р. Кантільон та ін. У їхніх працях підкреслено, що основою економічного виховання є формування економічного мислення, свідомості, поведінки та інших соціально-психологічних якостей особистості, які відіграють ключову роль як у професійній діяльності в сфері виробництва й економіки, так і в повсякденному

житті [24]. Саме від рівня сформованості цих якостей залежатиме успішність дитини в житті та у виборі майбутньої професії. Одну з перших концепцій підприємництва розробив французький економіст Р. Кантільйон. Надалі цією проблемою займалися М. Вебер, П. Друкер, В. Зомбарт, К. Маркс, А. Маршалл, Ф. Найт, Ж. Сей, А. Сміт, Й. Шумпетер та ін. [30].

Проблеми формування та розвитку підприємницьких компетентностей школярів досліджували такі автори, як Т. Завгородня, О. Овчарук, Г. Асатрян, Д. Мухіна, Т. Потенко, С. Терещенко, О. Шеліган та інші. У своїх дослідженнях автори розглядали різні аспекти цієї теми. Зокрема, вони зосереджувалися на методиках інтеграції підприємницьких знань у навчальні предмети, розробці педагогічних технологій для розвитку ініціативності та креативного мислення учнів, а також на формуванні ціннісного ставлення до підприємництва як важливого елемента соціально-економічного розвитку.

Існуючі підходи до формування підприємницької компетентності здебільшого спрямовані на учнів старших класів або систему професійно-технічної освіти. У початковій школі цей напрямок розглядається лише фрагментарно, що створює суттєву прогалину у формуванні підприємливого мислення з раннього віку. Більшість педагогічних технологій у початковій освіті орієнтовані на розвиток академічних знань, тоді як практичні аспекти підприємницької діяльності часто залишаються поза увагою.

Вивчення формування підприємницької компетентності засобами технологічної освіти набуває актуальності саме зараз з огляду на такі аспекти:

Економічна нестабільність та потреба в інноваціях вимагають виховання підприємливих і творчих особистостей, здатних адаптуватися до швидкозмінного середовища.

Поточні методики недостатньо інтегрують технологічну освіту як засіб для формування підприємницької компетентності. Тому, дослідження на тему **«Формування в здобувачів початкової освіти підприємницької компетентності засобами технологічної освіти»** є своєчасним і перспективним. Воно сприятиме вдосконаленню педагогічної практики,

забезпечить інтеграцію підприємницького компоненту в освітній процес початкової школи та стане важливим кроком у підготовці молодого покоління до викликів сучасного світу.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні основи, розробити та експериментально перевірити методику формування підприємницької компетентності у здобувачів початкової освіти засобами технологічної освіти.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття, структуру та значущість підприємницької компетентності для здобувачів початкової освіти.
2. Дослідити роль технологічної освіти у процесі формування підприємницької компетентності в учнів молодшої школи.
3. Вивчити сучасні методи, підходи та технологічні засоби для розвитку підприємницьких навичок у здобувачів початкової освіти.
4. Розробити методику формування підприємницької компетентності через технологічну освіту.
5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики та проаналізувати результати дослідження.

Об'єкт дослідження – процес формування підприємницької компетентності у здобувачів початкової освіти.

Предмет дослідження – методи, засоби та педагогічні умови технологічної освіти, спрямовані на формування підприємницької компетентності у здобувачів початкової освіти.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, порівняння, класифікація та узагальнення інформації з нормативних документів, філософської, психологічної, педагогічної літератури і методичних джерел в аспекті досліджуваної проблеми; емпіричні: анкетування, опитування, спостереження, бесіди, узагальнення, аналіз продуктів діяльності дітей; статистичні: (статистична обробка результатів дослідження, їх якісний аналіз), що були застосовані з метою узагальнення результатів експериментального дослідження та забезпечення їх достовірності.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення освітнього процесу у початковій школі шляхом інтеграції технологічної освіти з формуванням підприємницької компетентності. Певні аспекти практичної значущості ґрунтуються на розробці методичних рекомендацій для вчителів початкових класів щодо формування підприємницької компетентності у молодших школярів засобами технологічної освіти. Впровадження запропонованої методики може бути використаною в навчальних програмах, курсах підвищення кваліфікації педагогів, а також у процесі планування уроків із застосуванням сучасних технологічних засобів.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження апробовані в умовах практичної педагогічної роботи у на базі Хотинського опорного академічного ліцею Чернівецької області.

Результати дослідження впроваджено шляхом доповідей на: міжнародних, всеукраїнських науково-практичних, а також студентських звітних конференціях 2023-2024 років, присвячених актуальним проблемам становлення та прогресивних течій розвитку початкової освіти. Де висвітлила наступні аспекти дослідження: формування фінансової грамотності учнів початкової школи як виклик сучасного суспільства; шляхи збагачення словникового складу мови здобувачів початкової освіти в сфері підприємництва та фінансової грамотності; формування підприємницької компетентності здобувачів початкової освіти як виклик сучасного суспільства в розрізі державного стандарту Нової української школи; наступність прийомів виховання підприємливості в старших дошкільників та молодших школярів під час технологічної діяльності; вплив технологічної освіти на розвиток фінансової грамотності та підприємницьких навичок у молодших школярів; інтерактивні методи навчання як засіб формування підприємницької компетентності в учнів початкової школи.

Публікації. Було опубліковано 2 статті, теми яких «Формування фінансової грамотності учнів початкової школи як виклик сучасного

суспільства» (2024), «Формування фінансової грамотності молодших школярів під час освітньої діяльності» (2024).

Структура дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків розміщених на 62 сторінках, списку використаних джерел зі 60 позицій та додатків.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши Державний стандарт та науково-педагогічну літературу сформулювали: «підприємницька компетентність» – це комплекс особистісних або ділових якостей, навичок, модель поведінки, сформованість яких допомагає успішно вирішувати певні бізнес-завдання і домагатися високих результатів в матеріальному плані реалізації своїх ідей.

Підприємницька компетентність розвивається як завдяки змісту навчального предмета, так і через застосування різноманітних форм, методів і технологій навчання. Ефективність освітнього процесу забезпечується підходами, які дозволяють учням виконувати різні ролі, вирішувати завдання, знаходити рішення проблем і робити відкриття, корисні для їхнього повсякденного життя.

Чи не найкращою методичною можливістю для набуття здобувачами початкової освіти функціональних знань вважаємо результативним та актуальним здійснення формування підприємницької компетентності засобами технологічної освіти в контексті уроків дизайну та технологій, в інтеграції з іншими освітніми галузями, а також в позаурочний час.

Отже, проаналізувавши стан досліджуваної проблеми, ми дійшли висновку, що питання формування підприємницької компетентності є актуальним і недостатньо вивченим. Оновлений Державний стандарт та типові освітні програми під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна висувають вимоги до НУШ щодо розвитку цієї ключової компетентності.

Крім того, після проведення опитування серед педагогів Хотинського опорного академічного ліцею, Чернівецької області, ми з'ясували, що учителі недостатньо звертають увагу на формування підприємницької компетентності. Також, варто зазначити, що аналізуючи спілкування з учителями, ми помітили, що значна їх частина погано орієнтується у методах і формах реалізації даної роботи, що доводить про недостатню освіченість та методичну підтримку педагогів з досліджуваної теми.

Аби підтвердити ефективність методичного інструментарію формування

підприємницької компетентності засобами технологічної освіти, нами було реалізовано дослідно-експериментальну роботу, що здійснювалася в три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний, кожен з яких мав свою мету та завдання. Під час первинної діагностики, ми визначили, що рівень сформованості ключової компетентності переважно середній як у експериментальному, так і в контрольному класах; показники високого рівня має незначна кількість здобувачів освіти в обох класах. Порівняно більша кількість учнів з низьким рівнем спостерігалася у 3-Б класі, який був обраний, як експериментальний.

Формувальний етап передбачав реалізацію розробленого нами методичного інструментарію, що являв собою систему педагогічних умов, уроків дизайну та технологій, інтеграції технологічної освіти з іншими галузями, а також використання в позаурочний час системи завдань, форм та методів які гуртувались на реалізації підприємливості учнів в процесі технологічної діяльності.

Контрольний етап був направлений на повторну діагностику та виявлення результатів ефективності проведеної роботи. Отриманні дані свідчать про наявність підвищення кількості учнів з високим та середнім показником сформованості підприємницької компетентності: з високим рівнем було 15%, стало 35%; а також зменшилась кількість дітей із низьким показником: було 30%(6 учнів), стало 5%. Спостерігаючи позитивну динаміку, можна стверджувати про ефективність проведеної нами роботи.

Таким чином, можна стверджувати, що мету нашої кваліфікаційної роботи досягнуто, а заплановані завдання виконано. Результати контрольного зрізу свідчать про досягнення мети дослідження. Варто зазначити, що проведене дослідження не охоплює всіх аспектів теми. Перспективним є подальше вивчення цієї проблематики з урахуванням принципів наступності та перспективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баніт Ю. Інноваційні технології формування підприємницької компетентності у фаховій підготовці студентів-майбутніх економістів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2018. № 4 (96). С. 4–16.
2. Барда О. В. Розвиток підприємливості особистості як шлях до її економічної соціалізації: посібник для учителів економіки. Рівне : Рівненський природничо-математичний ліцей «Елітар», 2018. 98 с.
3. Бех І. Д. Концептуальна модель Я-центрованості у вихованні та духовному розвитку особистості. *Педагогіка і психологія. Вісник АПН України*. 2015. Вип. 3. С. 5–15.
4. Бігняк О. В. Підприємництво як предмет правового регулювання в Україні: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Інститут економіко-правових досліджень НАН України. 2007. 20 с.
5. Білова Ю. А. Аналіз наукових підходів до класифікації ключових компетентностей. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 4(8). С. 10–21.
6. Бобінська Е., Шиян Р., Товкало М. Уроки з підприємницьким тлом. Варшава : Сова, 2022. 400 с.
7. Булавіна О. А. Особистісний потенціал підприємницької діяльності: формування економічного мислення та комерційного інтелекту в умовах навчальної дисципліни «Психологія підприємницької діяльності». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2020. № 11. С. 107–114.
8. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ : ВТО «Перун». 2004. 1440 с
9. Волчак Т. Я. Стратегія впровадження освіти для сталого розвитку в освітньо-виховний процес дошкільного закладу: метод. посіб. для педагогів дошкільних закладів. Кривий Ріг, 2013. 99 с. URL : <http://fil.ocvita.com.ua/doklad/1501/index.html>.
10. Гарасюк О. М. Використання технології світ-дизайну для

формування ключової компетентності «ініціативність і підприємливість» на уроках трудового навчання. Великий Житин, 2022. 24 с. URL : <http://surl.li/aesnsx>

11. Гельбак А. М. Формування підприємливості учня як ключової компетентності для життя: метод. реком. Кропивницький : КЗ КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2017. 24 с.

12. Гільберг Т. Формування підприємницької компетентності в інтегрованому курсі «Я досліджую світ». *Початкова школа*. 2020. № 2. С.10–15.

13. Гільберг Т., Павич Н., Бучківська Г., Греськова В. Нова українська школа: технологічна освіта у початковій школі : навч.-метод.пос. для пед. працівників. Київ : Генеза, 2021. 160 с.

14. Гуцан Л. А., Морін О. Л., Охріменко З. В. Форми і методи трудового виховання учнів початкових класів : метод. реком. Київ, 2019. 80 с.

15. Дембицька Н. Соціально-психологічні проблеми економічної соціалізації молоді. *Соціальна психологія*. 2018. № 2. С.49–59.

16. Державний стандарт початкової освіти України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>

17. Дорож І. А., Ковальчук А. Ф. Методика навчання освітньої галузі «Технології» : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2018. 264 с.

18. Закон України «Про освіту» Закон України «Про освіту» № 2145-VIII. 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214519>

19. Зубець Н. О. Українська мала енциклопедія – видатна пам'ятка української лексикографії. Сімферополь, 2002. Вип. 32. С. 61–63.

20. Кінах Н. В. Формування професійно-педагогічного підприємництва учителя початкової школи в умовах неперервної освіти: теорія і практика. Луцьк : Волиньполіграф, 2021. 348 с.

21. Клочко В. Є. Ментальний простір як предмет професійно-психологічного осмислення. *Особистість в парадигмах та метафорах*:

ментальність – комунікація - толерантність. 2012. Вип. X. С.30–44.

22. Коберник О. М. Креативні технології навчання. Умань: ВПЦ «Візаві», 2016. 272 с.

23. Ковальчук В. І., Щербак А. В. Впровадження інноваційних технологій навчання у процесі професійної підготовки студентів закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 3. С. 543–547.

24. Комишанченко О. М. Зміст економічної освіти школярів : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2004. 24 с.

25. Кравчина О. Є. Використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища для розвитку підприємницької компетентності учнів (європейський досвід). *Науковий вісник Ужгородського університету*. серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2020. Вип. 1 (46). С.174–179.

26. Кузьменко Ю. В. Формування компетентності «Підприємливість та фінансова грамотність»: сучасні орієнтири. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка. 2018. № 2 (8). С. 36–39.

27. Кулімова Ю. Г., Іванова К. К. Формування у молодших школярів підприємницької компетентності засобами естетотерапії. *Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті*: зб. наук. праць [за заг. ред. / О. А. Федій, відпов. ред. Ю. Г. Павленко] / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : Видавець Шевченко Р. В., 2018. С. 79–87.
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12233/1/10.pdf>

28. Куриш Н. К. Використання підприємницького змісту в організації освітнього процесу закладу освіти. *Економіка в школах України*. 2018. № 8 (165). С. 20-24.

29. Ларіонова Н. Б., Стрельцова Н. М. Інтегративний підхід: актуальність, сутність, особливості впровадження в умовах початкової школи. Харків: «Друкарня Мадрид», 2018. 76 с.

30. Майковська В. І. Сутність і структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні. *Вісник Житомирського*

державного університету імені Івана Франка. 2017. № 3. С. 112–118.

31. Макарук О. Л. Підготовка майбутнього вчителя до формування підприємливості молодших школярів в освітньому процесі педагогічного коледжу : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.04. Івано-Франківськ, 2023. 18 с.

32. Маковійчук О. В., Шульга А. В. Методика навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2022. 164 с.

33. Мачача Т. Особливості змісту та методики інтегрованого курсу «Дизайн і технології» технологічної освітньої галузі початкової освіти. *Початкова освіта. 2018. С. 111–118.*

34. Михайлишин Г., Двожан М. Особливості формування творчості учнів молодшого шкільного віку в умовах початкової школи. Освітня інноватика: українсько-польський збірник студентських наукових праць / за ред. проф. Будник О. Б.; Центр інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem». Ів.-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. Вип. 2. С. 38–42.

35. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібн. 5-е вид., доп. і перер. Київ, 2007. 656 с.

36. Москаленко В. В., Шайгородський Ю. Ж., Міщенко О. О. Економічна культура особистості: соціально-психологічний аспект [монографія]. Київ : Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2018. 348 с.

37. Муха А. П., Каленик М. В. Формування підприємливості на уроках фізики. *Фізико-математична освіта. Вип. 4. 2018. С. 126–131.*

38. Назаренко Г.А. Формування підприємницької компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідності до вимог нових державних стандартів: *метод. посібник*. Черкаси : ЧОПОРП, 2014. 68 с.

39. Паршук С. М. Методика навчання технологічної освітньої галузі : навч.-метод. посіб. Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2023. 148 с

40. Потапчук Т. В., Макарук О. Л. Деякі аспекти щодо характеристики професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи. *Інноватика у вихованні : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України,*

Рівненський держ. гуманіт. ун-т; упоряд.: О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ. Вип. 15, 2022. С. 95–101.

41. Прищепа С. М. Формування підприємницької компетентності учнів у сучасній школі: зарубіжний досвід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р., № 75, Т. 2. С. 75-78.

42. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Каб. Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87: станом на 6 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#Text>

43. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. Київ, 2018. 40 с.

44. Пронікова І. В. Виховання підприємливості та формування економічного мислення в учнів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2016. Вип. 13. С. 342–345.

45. Сліпенко В. Структура підприємницької компетентності: погляд американських дослідників. *Молодь і ринок*. 2018. № 1. С. 149–152.

46. Словник синонімів української мови в 2 т. Т. 2. Київ: Наукова думка. 2001. 480 с

47. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 2019 р. URL: <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

48. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. 2019 р. URL: <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>

49. Янцур М. С. Формування профорієнтаційної компетентності в учнів початкової школи. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. № 15. С. 61–66.

50. Bacigalupo M. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg. 2016. 39 p.

51. Bacigalupo M., Kamylyis P., Punie Y., Van den Brande G. EntreComp:

The Entrepreneurship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2016. 36 p.

52. Bacigalupo M., Kamylyis P., Punie Y., Vanden Brande G. Entre Comp: The Entrepreneurship Competence Framework. Люксембург: Publication Office of the European Union. 2016. EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884

53. Brockhaus R. H. The psychology of the entrepreneur. *The encyclopedia of entrepreneurship*. Englewood Cliffs: prentice Hall. 1982. P. 48–52.

54. *Business & Entrepreneurship*. C. Foundation, 2003. P. 1–39.

55. Gibb A. Entrepreneurial Core Capacities, Competitiveness and Management Development in the 21st Century. Durham: DUBS. 1998. 164 p.

56. Littunen H. Entrepreneurship and the characteristics of the entrepreneurial personality. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*. 2000. № 6 P. 295–309.

57. Make your mark in manufacturing and engineering. URL: <http://www.makeyourmark.org.uk>

58. Man T. W. Exploring the behavioral patterns of entrepreneurial learning. *Education & Training*. 2006. № 48(5). P. 318–322.

59. Peter F. The Effective Executive: The Definitive Guide to Getting the Right Things Done (Harperbusiness Essentials). January 3, 2006.

60. Sheila Menon, Vidya Bhagat. The Role of Motivation Theories in Powering Intrinsic Motivation Through Extrinsic Motivators to Induce a Creative and Innovative Workforce. *Research Journal of Pharmacy and Technology* 2023; 16(6):3054-4. doi: 10.52711/0974-360X.2023.00503.